Güney Amerika'da Bir Şair, Bir Muhacir, Bir Direnişçi
İlyas Ferhat

NECMİ KÜÇÜK

İlyâs Habîb Ferhât, 1893 yılında Lübnan'da Keferşîmâ köyünde dünyaya geldi. İlköğrenimini köyüne bakan bir tepe üzerine kurulu el-Karkafe manastırında tamamladı. On yaşında okuldan ayrıldı ve hayatını idame ettirebileceği bir sanat öğrenmeye başladı. 1910 yılında Brezilya'ya, Minas vilayetindeki kardeşleri Vedî' ve Sa'îd'in yanına gitti. Daha sonra Sao Paulo'ya taşınan şair, burada başta dizgicilik, hayvan bakıcılığı, abonman ücretleri tahsildarlığı olmak üzere pek çok işte çalıştı. Boş zamanlarında ise bol bol okuyor, şiir ve yazım kurallarını öğreniyordu. Tevfîk Za'ûn ile birlikte **el-Cedîd** dergisinin çıkarılmasına katkı sundu. Daha sonra Selîm Lebekînin kurduğu **el-Mukri'a** gazetesinin yayın kuruluna girdi.1920 yılında Bişerrî'den Julia Bişâre Cibrân ile evlendi. 1948 yılında Birinci Fu'âd şiir ödülünü kazandı. Yine Suriye hükümeti onu birinci derece şeref madalyası ile onurlandırdı. 1959 yılında Suriye hükümetinin daveti üzerine Suriye'ye geldi. Hayatının en güzel günlerini bu dönemde Suriye ve Lübnan'da yaşayarak geçirdi. Daha sonra Brezilya'ya dönen şair, 1977 yılında orada vefat etti.

İlyâs Ferhât Brezilya'daki Arap şairlerin önde gelenlerindendir. Şairliğindeki başarısı ne Arap dilbilgisine olan hâkimiyeti ne de belagat kaideleri ve aruz hakkındaki bilgisi sayesinde idi. İlyâs küçük yaşta okulu terk etmiş olması sebebiyle okul kültürü bakımından çok zayıftı. Ancak, Hakk vergisi bir yeteneği ve fıtrî bir kabiliyeti vardı.. Mahalli lehçe ile şiir yazmaya başladı. Bu arada Reşîd Selîm el-Hûrî ile tanıştı. Reşîd zaman zaman şiirini dinler ve ona "*şiirin en güzel tarafı, onu yazabilmen, ancak okuyamamandır*» derdi. Brezilya'daki en yakın arkadaşı olan Reşîd'in yönlendirmesiyle fasih Arapça ile yazılmış şiirleri mütalaa etmeye koyuldu. Yorulmadan sürdürdüğü mütalaanın sonunda fasih Arapçayı iyi derecede öğrendi. Bunun neticesinde şairliğini doğru yöne, fasih Arapçaya yönlendirdi. Artık onun kasideleri hem gurbette hem de Arap ülkelerinde dilden dile dolaşıyordu.

İlyâs Ferhât, inadıyla kendini yetiştiren ve zorlukların üstesinden gelen nadir kişilerdendir. Hayata karşı direnmiş ve rızkını onun dişlerinin arasından zorla çekip almıştır. Hem Arap dilini öğrenmede hem de şiir

CamScanner ile tarandı

yazmada, sadece kendi fıtri zekâsına dayandı ve tek başına ilerledi. Onu tanıyanlardan birisi onu şöyle vasf etmektedir: *"O, Mehcer edebiyatçıları arasındaki en Nemrut şairdir. Biz onu söylediği en saçma şiirde de anlattığı en kaba fıkrada da sevdik. Büyük ruhu zayıf bedenini, lisanı ise hem ruhunu hem bedenini kaplamıştı. Onu tanıdığımda gözlerinin parıltısıyla beni şaşırtmıştı. Bana öyle geldi ki, bedeni gönlündeki ışığı gizleyemeyecek kadar şeffaftı ve ben engel olamadığım sihirli bir güç tarafından ona doğru itiliyordum."*

Ferhât'ın Arapça ve şairlik serüvenini bir de kendisinden dinleyelim. ***Dîvânu Ferhât / Ferhât'ın Divanı*** adlı ikinci şiir divanının başında "*Mukaddimeü'n-Nâzım / Şairin Önsözü*" adlı kasidesinde hikâyesini şöyle anlatmaktadır:

Diyorlar ki: Şiiri kimden öğrendin, inci dizmeyi öğrendin kimden?
Bir gün ilim öğrencisi olmadın, tanırız seni ta küçüklüğünden,
Dedim ki: Şiiri öğrendim küçüklüğümde, seher vakti öten bülbülden,
Ve şifa için hastaya uğrayan, meltemin çalımlı esintisinden,
Ağaçların altından, taşların üzerinden akan, pınarların gülmelerinden,
Hor gören zenginin baskılarıyla, edepli aşığın inlemelerinden.

İlyâs Ferhât gurbette çok büyük maddi sıkıntılar çekmiştir. Birçok işte çalışmasına rağmen şans bir türlü yüzüne gülmemiştir. Onun hayatta çektiği sıkıntıları şüphesiz en iyi Corc Saydah'ın Tevfik Za'ûn'dan naklettiği şu hikâye anlatır:

"Küçük evimde "Ferhat'ın odası" diye bir odam vardı. Bütün arkadaşlarım onun da arkadaşları olmuştu. Fakat hepimiz yoksulduk. Belalar sanki hastalık gibi insanın en zayıf noktasına saldırıyordu. 1918 yılında elbisesinin bir kısmının yanmasıyla başına büyük bir felaket gelmişti. Ortağım Hassûn ile istişarede bulunduk ve onun bu buhrandan kurtulabilmesi için bir işinin olması gerektiği sonucuna vardık. Fakat o, ticaretten hiç anlamıyordu. Biz de ona edebiyat alanında bir iş bulduk. Çıkardığımız ***ed-Delîl*** *dergisinin temsilciliğini ve iç yazışmalarını üstlenecekti. Fakat bu saygın görevi, o göreve layık bir elbise olmadan nasıl yerine getirecekti? Bunun üzerine bin beş yüz kuruşa bir takım elbise aldık. Parasını on taksitte ödeyecektik. Ferhât makbuzlar, levhalar ve kanuni yetki belgesiyle birlikte yola çıktı. Artık ondan gelecek sevindirici haberleri beklemeye başladık. Ne var ki bize ulaşan ilk mektubunda, yeni elbisesinin kolunun lokomotifin bacasından gelen bir kıvılcımla yandığını haber veren bir şiir vardı."*

Rüzgâr ile ateş sanki anlaşmış gibi,
Görünce yeni bir elbise giydiğimi,
Trenin bacasından kıvılcımlar getirip,
Saçtılar üzerine, yaktılar ceketimi..
Yanık yer sanki tünel kapısı gibi,
Göstererek Rabbime sitem edip dedim ki;
Dallara yaprak libasın giydiren sensin,
İlahi, benden bir elbiseyi esirgersin.

CamScanner ile tarandı

Giriştiği işlerde muvaffak olamayan Ferhat, gurbetçilerin pek çoğunun yaptığı gibi "Çerçi sandığını / Kişte" sırtına alarak köy köy, kasaba kasaba dolaşıp basit ev eşyaları satmaya başlamıştır. Otuz yıla yakın bir süre bu işle iştiğal eden şair, gece gündüz yollarda maruz kaldığı zorlukları Şakâu›l-*Ğube* / Gurbetin Çilesi adlı şiirinde şöyle dile getirmektedir:

Karanlıkta gecenin örttüklerini murakabe ediyorum,
Seher vakitlerinde, Allah'ın yazdıklarını (kâinat kitabını) okuyorum.
Günlerimi gözden geçiriyorum, geçen günümün,
Gelecek günümün nasıl olacağının delili (olduğunu görüyorum).
Sakın beni ve şansımı sormayın çünkü biz,
(Yoksullukta) hem batıda hem doğuda darb-ı mesel olmuşuz.
Zaman ömrümün otuz yılını dürdü,
Bu sürede köşe bucak dolaştım, çabaladım..
Rızkın peşinden batıya gittim, o doğuya kaçtı,
Yemin olsun! Doğuya gitsem batıya kaçardı..

Mısır ve Suriye'nin birleşmesinden sonra Mısır'a gerçekleştirdiği ziyarette şahit olduğu vahdet havasından etkilenerek duygularını "*Bu ülkelerden asla ayrı düşmedi, zira onu beraberimde gurbete götürdüm.*" diyerek, dile getirmiştir..

Güney Amerika' daki edip ve şairler Hristiyan olmalarına rağmen Müslüman'ların kutsal günlerinde tertipledikleri merasimlere iştirak ederek İslâm'ı ve Hz. Peygamber'i tebcil eden konuşmalar yapar, kasideler sunarlardı. İlyas Ferhat' da Hz.Peygamber'in (SAV) Mevlid-i Şerîf›i münasebetiyle söylediği kasidede kutlu doğumu şu şekilde tavsif etmiştir:

Yüceliğini güneşin idrak edemediği bir yıldız,
Yeryüzünü Nübüvvet nuruna gark etmiştir.
Dünya kopkoyu bir karanlıkta iken,
Mekke'de nûrun dünyaya yayılması için bir gedik açılmıştır.

İlyas Ferhat, hayatının sonuna kadar Arap ülkelerinin birliğini ve halkların hürriyetini müdafaa etmiş ve bu hissiyatını şiirlerinde dile getirmiştir.

Kaynaklar:
- İsa en-Naûrî, **Edebü'l-Mehhcer**
- Hannâ el-Fahûrî, **el-Câmi fî Târihi'l-Edebi'l- Arabî**
- Corc Saydah, **Edebunâ ve Udebâuna fi'l-Mehcer m**
- N.Küçük, A.Settar Elhajgamed, **Çağdaş Arap Şiirinden Seçmeler**

CamScanner ile tarandı